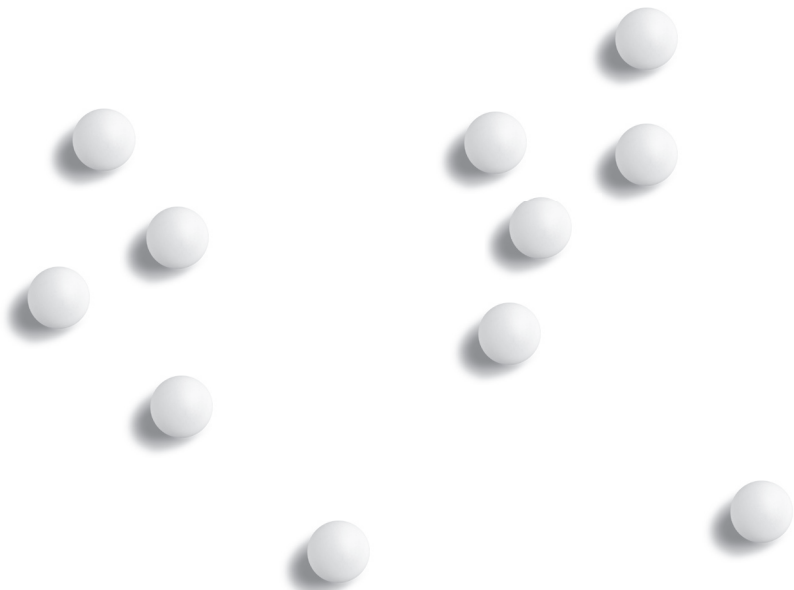

NIET SCHRIKKEN

Als ik het huis binnenloop, voel ik meteen dat er iets is. Daar ontwikkel je een extra zintuig voor als je het een keer hebt meegemaakt. Pap zit op de bank, zijn handen gevouwen in zijn schoot. Door zijn glimlach voelt het anders dan de eerste keer – heel anders, gelukkig – maar toch krijg ik buikpijn.

‘Je hoeft niet te schrikken, Tijs,’ zegt pap rustig.

Dat zeggen mensen alleen als je wél moet schrikken.

‘Heb je een fijne dag gehad?’ vraagt hij.

Volgens mij wil hij dat helemaal niet weten. Volgens mij probeert hij me af te leiden.

Ik knik. Natuurlijk heb ik een fijne dag gehad. De boomhut is eindelijk af! Weken zijn Twan en ik (en oké, Twans vader Thomas) ermee bezig geweest. Vandaag hebben we de deur getimmerd en ingehangen. Nu staat er tussen de takken van de oude kastanje een houten huisje met een puntdak.

Pap klopt naast zich op de bank. Met kleine passen loop ik naar hem toe. Als ik zit, legt hij zijn hand op mijn rug. De warmte van zijn vingers straalt door mijn t-shirt heen.

‘Tijssie, ik wil even met je praten,’ zegt hij.

Zie je nou wel, ik wist het.

‘We hebben het erover gehad, hè, dat Dennie binnenkort zou komen en-’

‘Is hij er?’ vraag ik.

Pap knikt voorzichtig. ‘Sinds vanochtend. We kregen gisteren bericht.

Omdat jij met Twan had afgesproken... Anders had je er misschien de hele dag mee in je hoofd gezeten.'

Ik zou opgelucht moeten zijn. Dat het alleen dit is. Dat mam nu weer de oude wordt. Maar in mijn buik zwelt de misselijkheid verder aan. Ik wist dat hij zou komen. Maar omdat ik pap en mam er niet meer over hoorde, hield ik mijn mond en hoopte ik dat hij misschien niet nodig was.

En nu is hij er toch.

Ik kijk om me heen. Heb ik hem gemist toen ik binnenkwam? Staat hij ergens in een hoek?

'Mama is met hem boven,' zegt pap. 'Zal ik ze halen?'

Ik denk: nee.

Maar mijn mond zegt: 'Ja.' Zoals mijn mond de hele tijd 'ja' heeft gezegd op alle vragen over Dennie. Omdat mijn mond niets anders kán zeggen dan 'ja', voor mama.

'Goed,' zegt pap. Hij knijpt in mijn schouder. 'En je weet wat we hebben afgesproken, hè. Over hoe we hem zullen noemen.'

Natuurlijk weet ik dat. Er is zelfs een serieus gesprek aan gewijd.

Pap houdt de deur open. Samen met mam komt Dennie de kamer binnen. Zijn bewegingen zijn menselijk, valt me op. Niet mechanisch of haperend, maar vloeiend. Hij draagt kleren van mijn broer: het blauw-wit-groen geblokte overhemd, een donkerblauwe spijkerbroek en de spierwitte gympen met groene strepen. Mijn broer heeft ze echt gedragen. Dat weet ik nog goed. Hij kocht ze speciaal voor een familiefeest.

Ik hoor mezelf ademen. Het is vreemd: deze Dennie is mijn broer niet en tegelijkertijd is hij mijn broer wel.

Als ik alleen zijn voeten en benen zag, zou ik kunnen denken dat dit echt Dennie is. Dat er een wonder is gebeurd. Dat hij niet door een auto is aangereden. Of dat hij weer tot leven is gekomen.

Zijn handen, daar had ik overheen kunnen kijken. In een flits had ik kunnen denken dat het handschoenen zijn. Later zou me dan pas zijn opgevallen dat de vingers zijn gemaakt van glad wit plastic. Dat er ruimte zit tussen de kootjes zodat de roestvrijstalen scharnieren kunnen bewegen.

Zijn armen en borst geloof ik ook, omdat ze zijn bedekt door kleding. Maar zijn hoofd verradt hem.

Het is de bedoeling. Pap heeft het me zelf uitgelegd. Het moet van de wet. Zo kan het nooit onduidelijk zijn wie een mens is en wie een robot.

Ik staar naar de ovale lichtgevende bol waar Dennies gezicht en haren op te zien zijn. Het hoofd van mijn broer is een televisie in de vorm van een groot uitgevallen peertje van een schemerlamp.

Dennie gaat tegenover me in een stoel zitten. Hij vraagt niet of dat mag, of die plaats vrij is. Hij doet het gewoon. Hij gedraagt zich niet als visite, maar als iemand die hier altijd heeft gewoond.

En op een gekke manier is dat ook zo.

‘Vertel eens.’ Hij spreekt met Dennies stem. ‘Is de boomhut af?’

2

Ik doe de deur van mijn kamer dicht en laat me voorover op bed vallen. Mijn kussen vouw ik om mijn gezicht. Zo blijf ik liggen. Tot ik benauwd word en wel los moet laten. Tranen branden in mijn ogen.

Beneden heb ik net de hele tijd mijn best gedaan. Ik deed of het een normale situatie was: een robot die je broer zit na te doen. Net als pap en mam plakte ik een glimlach op mijn gezicht. Even hebben we zitten kletsen. Toen ging mijn keel dicht en vroeg ik piepend of ik alsjeblieft naar boven mocht. Voor het antwoord kwam, vloog ik de trap op.

Ik hoor ze praten in de woonkamer. Met twee handen duw ik mijn oren dicht. Zo glij ik van mijn bed en schuif ik harkend met mijn benen over de vloer naar het ladekastje onder mijn bureau. Daar blijf ik wachten. Af en toe til ik een hand op om te luisteren of het al stil is. Als ik hun stemmen niet meer hoor, pak ik uit de onderste la het donkerblauwe boek. Ik leg het op mijn schoot. *Duizend Dennie-dingen*, staat er op de kaft. Die titel heb ik zelf verzonnen. De letters heb ik uit zilverpapier geknipt.

Samen met pap en mam heb ik het boek gemaakt. Steeds als er een mooie herinnering aan Dennie bij me naar boven kwam, pakten we het boek erbij en schreef ik de herinnering op. Soms, als dat beter paste, tekende ik waar ik aan dacht. Ook printten we foto's uit. Die plakten we in, net als briefjes van Dennie, die soms nog in huis tevoorschijn kwamen.

In het begin schreef ik elke dag meerdere herinneringen op.

Later werd dat minder.

Dat was ook goed, zei pap.

Zelf vond ik van niet.

Het moeten duizend dingen worden. Ik heb het niet voor niks op de kaft gezet. Nu heb ik er pas honderdzeventwintig. Ook best veel. Maar geen duizend. Duizend is beter. Hoe meer herinneringen, hoe meer ik van hem hou. Zo voelt het tenminste. En ook: hoe meer verdriet ik heb, hoe groter de liefde is. Echte broers zijn niet snel uitgehuild.

Langzaam sla ik het boek open, ergens in het midden. Een foto. Dennie en ik, kleiner. Ieder staan we aan een kant van een caravan. Met heel ons gewicht duwen we ertegenaan. We trekken gekke bekken. Die foto maakten Dennie en ik stiekem met paps telefoon. We gingen op vakantie, maar de caravan die pap en mam hadden gehuurd bleek nogal gammel. Op de foto doen we of wij die caravan met onze kracht bij elkaar houden.

Ik blader door naar de volgende bladzijde. Van beneden komt gelach. Snel duw ik mijn handen weer over mijn oren. Nog een foto: ik heb mijn zwemdiploma A gehaald en steek het diploma uit naar de camera. Dennie is een vage, rennende vlek. Mijn hoofd is een paniekerige veeg. Want één tel voor de foto werd gemaakt, pakte Dennie het tientje af dat ik net cadeau had gekregen.

Toen vond ik het een stomme rotgrap. Ik heb net zo lang ‘geef dat tientje terug!’ geschreeuwd tot hij het weer in mijn hand duwde. Nu zou ik mijn spaarpot boven de vuilnisbak omkiepen als ik Dennie ermee terugkreeg. De echte, bedoel ik.

Er wordt op mijn deur geklopt. Ik hoor het door mijn handen heen. Voor ik iets kan zeggen, staat pap al in mijn kamer.

‘Was je in je mooie boek aan het kijken?’ Hij doet de deur achter zich dicht en gaat op de rand van mijn bed zitten. Het hout kraakt onder zijn gewicht.

‘Gek hè,’ zegt hij. ‘Zo met “Dennie” in huis.’ Hij zegt de naam met een zwaardere stem dan de andere woorden.

Ik klem het boek tegen me aan. Met mijn onderlip aai ik de rand van de kaft.

‘Ik kan me voorstellen dat het wennen voor je is,’ zegt pap. ‘Dat is het voor mij ook.’

Ik laat het boek iets zakken. ‘Echt?’

‘Tuurlijk.’

Hij staat op van het bed en komt naast me op de grond zitten. Hij neemt het boek van me over, legt het op onze benen en bladert erin.

‘Deze is leuk.’ Met zijn vinger tikt hij op een rechthoekig groen papier dat Dennie me ooit gaf voor mijn verjaardag: WAARDEBON VOOR EEN KEER WINNEN MET TAFELTENNIS. Toen ik het kreeg moest ik er hard om lachen. Maar het klopt wat er staat: ik had de waardebon nodig om van hem te winnen. (Gelukkig kreeg ik die dag van hem ook nog cadeaus die geld hadden gekost.)

Pap geeft me een kus op mijn hoofd. ‘We komen hier doorheen.’ Zijn adem kriebelt in mijn haar. ‘Met z’n drieën.’

Ineens begint hij schokkerig te ademen. Verdriet klimt via zijn keel omhoog. Ik krijg er een raar gevoel van in mijn buik. Ik wil niet dat pap huilt. Ouders horen niet te huilen.

‘Met z’n vieren,’ zeg ik snel. ‘We komen hier doorheen met z’n vieren.’

Pap trekt me stevig tegen zich aan. Het doet pijn aan mijn ribben, maar ik zeg er niks van.

‘Dank je wel, Tijs,’ zegt hij. ‘Inderdaad. Met z’n vieren.’

Met mijn gezicht in paps overhemd gedrukt, fluister ik snel: ‘Nee hoor, Dennie. Echt niet met z’n vieren. Dat zeg ik alleen voor pap.’

3

Samen lopen pap en ik de trap af. Als we de woonkamer binnenkomen, is de tafel gedekt. Er staan weer vier borden in plaats van drie. Vanuit de deuropening blijf ik ernaar staan kijken.

In de keuken roert mam neuriënd in een pan. De geur van tomatensoep vult het huis.

‘Hé,’ zegt Dennie.

Ik kijk naast me. Met opgetrokken benen zit hij op de bank. Op zijn schoot ligt een boek, zo te zien over de ruimte. Precies zo kon mijn broer zitten lezen. Dennie slaat een bladzijde om. Op de lichtbol verschijnt een glimlach.

Pap gaat de keuken in en komt terug met een mandje gesneden stokbroodjes. ‘Kom,’ zegt hij tegen me.

Ik ga maar aan tafel zitten, op mijn vaste plek.

Mam zet de pan soep op de onderzetter, pakt de opscheplepel en schept drie borden vol.

Het vierde bord blijft leeg.

‘Dennie, kom je er ook bij zitten?’ Mams stem is hoog, alsof ze praat tegen een baby.

Meteen legt Dennie het boek aan de kant.

Dat zou mijn broer nooit doen. Die zou blijven lezen tot er iemand kwaad werd.

Hij loopt naar de stoel van mijn broer, vouwt zijn plastic vingers om de leuning en schuift de stoel naar achteren. Ik kijk hoe hij gaat zitten. Dit is de eerste keer sinds Dennies dood dat zijn plek bezet is. Eerder, als er visite bleef eten, werd er van boven een kruk gehaald.

‘Smakelijk,’ zegt mam.

‘Smakelijk,’ zegt pap.

‘Smakelijk,’ zegt Dennie.

Met een glimlach op zijn lichtbol zit hij te kijken hoe we eten.

Gelukkig glijdt soep makkelijk door een dichte keel.

Na het eten leest pap de krant. Dennie gaat naast hem op de bank zitten. Voor het eerst in mijn leven ben ik blij dat ik moet helpen met de afwas.

Ik stapel de vieze borden op en draag ze naar de keuken. Daar laat mam de afwasbak vollopen met heet water. Ondertussen kijkt ze af en toe om de hoek naar pap en Dennie.

Tegen Twan heb ik weleens gezegd dat ik twee moeders heb: één toen Dennie nog leefde en één toen Dennie dood was. De eerste moeder werkte als illustrator, ging elk weekend joggen met vriendinnen (ook als het regende) en trok soms meerdere keren op een dag andere kleren aan als ze daar zin in had. De tweede moeder stopte met werken, lag vaak ook overdag op bed en zei op een middag tegen me: ‘Ik voel me een grote berg zwarte wol die helemaal in de knoop zit.’

Wat ze daar precies mee bedoelde, wist ik niet. Toch wilde ik best helpen met ontrafelen. Pap ook. Maar mam zei dat wij niets voor haar konden doen. Een tijdje ging ze naar iemand toe om te praten, maar ook daar stopte ze mee. ‘Omdat die vent wil dat ik dórga,’ zei ze toen pap vroeg waarom. ‘Van die kerel moet ik het een plek geven. Ergens op een plank op zolder of zo. Maar wat hij niet snapt...’ Ze beukte met haar vuist op haar borstbeen. ‘... is dat er een gat in mijn hart zit.’ Weer beukte ze met haar vuist. ‘Een Dennie-vormig gat waar alleen hij in past.’

Dat begreep ik heel goed. Ook in mij mist een stuk.

Zou dat gat gevuld gaan worden door de robot?

Een voor een zet mam de borden die druipen van het sop in het rek.

Ook Dennies schone bord heeft ze afgewassen. Ik pak het op en droog het met de theedoek.

Zal door de robot mijn tweede moeder verdwijnen? Krijg ik dan mijn eerste terug? Of verandert ze wéér en heb ik straks moeder nummer drie?

Als de afwas is gedaan, zit Dennie in z'n eentje op de bank. Om de hoek van de keuken sta ik naar hem te kijken.

Hij staart voor zich uit.

Zou hij iets denken? Of denken robots niet? Doen ze alsof ze denken? Voor ons.

Ineens draait op de lichtbol zijn gezicht naar me toe.

'Tafeltennissen?' vraagt hij.

Snel schud ik mijn hoofd en ren naar de gang.

Ik wil naar buiten, maar het regent. Dus ga ik naar mijn kamer. Als ik de trap op loop, hoor ik gestommel. Er wordt iets verschoven, voeten lopen heen en weer, plastic kraakt.

Op de overloop blijf ik staan luisteren. Het geluid komt uit Dennies kamer. Zachtjes loop ik naar de deur en kijk naar binnen.

Tegen de muur staat een nieuwe matras. Het plastic zit er nog omheen. De rand van mijn broers *Star Wars*-poster piept erbovenuit. Zijn bed is leeggehaald. Er is alleen nog een geraamte van latten.

Een la schuift dicht. Pap komt achter de deur vandaan met een schaar in zijn hand.

'Dat komt goed uit,' zegt hij. 'Hier was ik nog niet aan toegekomen. Kun je mooi even helpen.'

Een halfjaar lang mocht er niks aan deze kamer worden veranderd. Mam was er fel op tegen. Toen ik een keer een legpuzzel wilde pakken die toevallig in Dennies kast lag, begon ze te schreeuwen.

‘Maar die puzzel is van mij,’ zei ik. ‘Dat is die met die leeuwen erop. Die heb ik van Twan gekregen voor mijn verjaardag. Dennie had hem alleen geleend.’

Mam had er geen boodschap aan. De puzzel moest en zou in Dennies kast blijven.

Pap zei dat de kamer voor mam een soort museum was. Een Dennie-museum waar we altijd naartoe konden: entree gratis – alleen kijken, nergens aankomen.

Nu wordt het museum verbouwd. Het dekbed waar Dennie nog onder heeft geslapen en dat nooit gewassen mocht worden, hangt over de zitzak. Een punt raakt de grond.

Pap trekt het plastic om de matras iets naar voren en knipt het aan de bovenkant open.

‘Kom je?’ vraagt hij.

Ik kijk naar mijn voeten. Ze staan voor de drempel. Voorzichtig zet ik er een stap overheen.

De rest van het museum lijkt niet veranderd. De telescoop voor het raam is naar de hemel gericht. De sporttas met tafeltennispullen hangt aan de deurklink. De plafondlamp is beplakt met sterren die licht geven in het donker. Het half afgebouwde miniatuurruimteschip (dat mam elke week afstof met een klein kwastje) ligt op het bureau. En de kalender aan de muur staat op een halfjaar geleden. (Dennie zette geen kruisje door de dagen die waren geweest, maar een krul. Daar moest ik altijd om glimlachen. Het was alsof elke dag van hem een ‘prima’ kreeg. De dag waarop hij doodging, was de eerste dag zonder ‘prima’.)

Samen halen pap en ik het plastic van de matras. Op de grond ligt een snoer met een stekker. Het zit vast aan de matras, zie ik nu.

‘De stekker mag aan het hoofdeinde, bij de muur,’ zegt pap. ‘Via de ma-

tras wordt hij opgeladen. Dennie, bedoel ik. Dat gaat vanzelf als hij erop gaat liggen.’

De matras is hartstikke zwaar. Veel zwaarder dan een mensenmatras. Aan de stoffen handvatten trekken en duwen pap en ik de matras op zijn plek.

Pap haalt de stekker tussen de matras en de bedrand door en stopt hem in het stopcontact. Met zijn benen schuift hij het bed tegen de muur. Het stopcontact valt er mooi onder. Aan niks is te zien dat dit geen normale matras is.

Hij spant het hoeslaken eromheen, ploft Dennies kussen neer en spreidt het dekbed uit. Ik doe mijn ogen dicht en probeer Dennies geur op te snuiven. Maar het enige wat ik ruik, is het plastic dat op de grond ligt.

‘Die kan straks lekker slapen,’ zegt pap. Hij legt de schaar terug in Dennies bureaula, vouwt het plastic op tot een groot vierkant en duwt het in mijn armen. Van de vensterbank pakt hij een glanzend wit boekje met rode letters. ‘Dit nog wegleggen en dan zijn we hier klaar.’

Met het plastic tegen me aan geklemd wacht ik op de overloop als hij het boekje in de slaapkamer van hem en mam opbergt. De deur van hun kast schuift open met het geluid van een rollende donder.

Ik tuur naar de deur van mams atelier. Kan de robot niet daar slapen? Dan hadden we het bed van mijn broer met rust kunnen laten. Mam werkt er al maanden niet meer.

Weer klinkt het geluid van de rollende donder: klaar.

We gaan de trap af en lopen via de gang naar de berging. Daar staat naast de tafeltennistafel een matras rechtop tegen de muur. Dat is vast de oude matras van mijn broer. Pap tilt de matras iets van de grond en ik moet het plastic er via de onderkant omheen schuiven. Als het klaar is, plakt pap de bovenkant dicht met een breed stuk plakband.

Ik denk: Dennies geur wordt opgeslagen.

Onder dat plastic blijft mijn broer altijd bestaan.

4

In het donker staar ik naar het plafond. Nog nooit ben ik uit mezelf zo vroeg naar bed gegaan. Ik was moe door het werken aan de boomhut, maar vooral was ik blij dat ik niet langer met Dennie in de woonkamer hoefde te zitten. De tv stond aan en elke keer als het grappig was lachte hij precies zoals mijn broer: hard en met zijn hand voor zijn mond. Ik móést ernaar kijken. Mijn ogen schoten heen en weer tussen het scherm met de film en het scherm met zijn gezicht, alsof ik het balletje volgde bij een tafeltenniswedstrijd.

Ik draai me op mijn zij, vouw mijn handen en leg ze tegen mijn lippen.
'Hé Dennie,' fluister ik in het holletje van mijn hand.

Dit doe ik elke avond sinds hij dood is. Ik praat zo zacht dat pap en mam me niet zouden kunnen verstaan, al stonden ze naast mijn bed. Maar ik weet dat Dennie me hoort. Hij hoort me altijd als ik tegen hem praat. Al moeten mijn woorden door het dak van ons huis, duizenden kilometers de lucht in.

'Hé Tijssie,' fluistert hij terug.

Sinds zijn dood komen zijn woorden uit mijn mond met mijn stem, maar dat vind ik niet erg.

In het donker liggen we bij elkaar. Ik knijp mijn ogen dicht, dan kan ik hem nog beter horen. Mijn gevouwen handen zijn mijn broer. Hoe harder ik mijn armen tegen me aan klem, hoe meer het voelt als een omhelzing.

We liggen niet echt bij elkaar, dat weet ik ook wel.

Ik ben niet gek.

(En toch is het echt. Dat kan ik niet uitleggen.)